

MAAPROFIILI KOSOVO

Pian Ukrainan sodan alun jälkeen Kosovon parlamentti vaatii maan hallitusta edistämään kaikin keinoin jäsenyyttä Natossa, EU:ssa ja Euroopan neuvostossa. Joulukuun 15. päivänä 2022 Kosovo jättikin virallisen jäsenhakemuksen Euroopan unioniin. Kosovo on Länsi-Balkanin viimeinen valtio, joka näin teki, ja ensimmäinen hakijavaltio, jonka itsenäisyyden vain osa EU:n jäsenmaista on tunnustanut. Jäsenyyden hakemista pidetään symbolisena, sillä jäsenyys on vielä pitkän tien päässä.

YK hallinnoi Kosovoa sen jälkeen, kun Naton pommitukset pakottivat Serbian vetämään joukkonsa itsenäisyyttä tavoitelleesta maakunnasta, jonka autonomian Serbian presidentti Slobodan Milosevic oli kumonnut 1989. Jugoslavian hajojamisen jälkeen Kosovon albaaniväestö eli järjestelmässä, joka tuki laillisesti heidän sortoaan. Albaanivirkahenkilöt oli erotettu valtion viroista. Yhteiskunnan toiminnot (koulut ja klinikat) siirtyivät yksityiskoteihin. Vuoden 1999 sota avasi albaaniväestölle uuden tulevaisuuden YK:n siviilihallinnon alla ja Naton KFOR-joukkojen suojeluksessa.

Kansainvälinen yhteisö pyrki löytämään neuvotteluratkaisun Kosovon statusa koskevaan kysymykseen. Serbia (liittolaisineen YK:n turvallisuusneuvostossa) ei kuitenkaan hyväksynyt Kosovon itsenäisyyttä, jota YK:n erityislähettiläs Martti Ahtisaari neuvottelutiimeineen ehdotti. Katsottuaan itsenäistymisen epäonnistuneen YK:n kautta Kosovon johtajat julistivat maan itsenäiseksi 17. helmikuuta 2008 – luvaten noudattaa Ahtisaaren suunnitelmaa Kosovon asemasta ja kutsua maahan EU:n siviilikriisinhallintaoperaatio. Kansainvälinen tuomioistuin (ICJ) totesi 22. heinäkuuta 2010 antamassaan neuvoo-antavassa lausunnossa, että "17. helmikuuta 2008 annettu Kosovon itsenäisyysjulistus ei rikkonut kansainvälistä oikeutta" vahvistaen näin Kosovon itsenäisyysjulistuksen laillisuuden.

Euroopan unionin oikeusvaltiomissio (EULEX) on EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan laajin siviilioperaatio. EULEX-operaatio herätti sekä paikallisen väestön että kansainvälisen yhteisön keskuudessa suuria toiveita, joita se ei ole pystynyt toteuttamaan. Vuosia sitten esitetyt korruptioepäilyt ovat heikentäneet luottamusta operaatioon, jolla oli aluksi suuret valtuudet niin rikostutkinnassa kuin tuomioistuimissa. Myöhemmin toiminnasta on tullut neuvoo-antavaa ja täten ennemminkin teknistä valtionrakentamista kuin poliittisen kulttuurin kehittämistä. Ilman EU-operaatiota Kosovossa tuskin olisi kuitenkaan yhtä toimivia poliisivoimia, oikeus- ja

syöttäjälaitosta tai vankeinhoitoa, jotka kaikki rakennettiin kansainvälisen yhteisön tuella sodan jälkeen.¹

Itsenäisyydestään Kosovo kiittää kuitenkin ennen kaikkea Yhdysvaltojen tukea 1990-luvulla. Maa katsoo usein kohoti Yhdysvaltoja vaikeissa tilanteissa. Osa katsoo, että ilman Nato-joukkoja ja Yhdysvaltain tukea Länsi-Balkanin tilanne saattaisi olla paljon epävakaaampi. Kosovon poliisi on toki ensimmäinen toimija mellakkatilanteissa. EULEXin poliisit tukevat Kosovon poliisia tarvittaessa. Kuitenkin KFOR-joukot ovat yhä alueella ja vakauttavat erityisesti Kosovon serbienemmistöisiä alueita. Esimerkiksi pohjoisrajalla puhkeaa säännöllisesti levottomuuksia.

Kosovo on ollut pitkään potentiaalisten EU-jäsenmaiden listalla, ja Eurooppa-neuvosto on antanut sille selkeän "eurooppalaisen perspektiivin". Haasteena on kuitenkin erityisesti toinen hakijamaa Serbia, joka pitää Kosovoa edelleen kapinallisena maakuntanaan. Josep Borrell kuvasi 2020 Kosovo-Serbia-suhteiden normalisointia testinä EU:lle osoittaen, että se kykenee ratkaisemaan ongelmia lähialueillaan.² Toistaiseksi näytöt ovat vielä ohuita.

Vaikka Euroopan parlamentti on jo vuonna 2010 kehottanut kaikkia EU-maita tunnustamaan Kosovon itsenäisyyden, Espanja – jonka vastustus on erityisen suurta maan omien separatistihasteiden vuoksi –, ja Slovakia, Kypros, Romania ja Kreikka – joilla myös omat sisäpoliittiset syynsä – eivät ole vielä sitä tunnustaneet. Kunnes kaikki jäsenmaat tunnustavat itsenäisyyden, ei EU voi käsitellä Kosovon jäsenprosessia samoin kuin muiden hakijamaiden.³

Osa näistä viidestä maasta voisi olla valmiita tunnustamaan Kosovon itsenäisyyden, mikäli myös Serbia niin tekee. EU:n jakama tavoite koko Balkanin integraatiosta EU:hun – ja kauemmas muiden suurvaltojen valtapiiristä – kun ei onnistu ilman Kosovoa.

Pelkona on myös, että ensin EU:hun liittyvä maa (Kosovo tai Serbia – ehdokasmaa jo vuodesta 2012) voi käyttää veto-oikeuttaan toisen jäsenyyden estämiseen. Suhteiden normalisointidialogissa on syntynyt lukuisia sopimuksia Serbian ja Kosovon välillä, mutta perimmäisiä erimielisyyksiä ei ole saatu ratkaistua.

Epävarmuus EU-prospekteista, esimerkiksi viisumivapauden hidaskäynnin eteneminen muihin Länsi-Balkanin maihin verrattuna, vähentää myös kosvolaisten uskoa EU-jäsenyyteen. Jos muut Länsi-Balkanin asukkaat ovat saaneet matkustaa viisumivapaasti EU:n alueella jo ▶

1 Arber Fetahu. 2022. Entrenched between enlargement fatigue and domestic obstacles: Kosovo's bumpy road towards the EU. *Clingendael Report 2022: The EU as a promoter of democracy or 'stabilitocracy' in the Western Balkans?* Helmikuu 2022.

2 Michael Peel ja Ben Hall. 2020. "EU's Neighbourhood 'Engulfed in Flames', Warns Foreign Policy Chief", *Financial Times*, 13.9.2020.

3 Jean-Baptiste Chastand ja Philippe Jacqué, 2022. "Kosovo begins long road toward EU membership." *Le Monde*, 16.12.2022.

EU-JÄSENYYS: PIDÄKKEET JA LUPAUKSET

VAILLINAINEN TUNNUSTUS

EU on kannustanut Kosovoa etenemään uudistuksissa ja normalisaatioprosessissa lupaamalla tulevaisuutta osana unionia, mutta niin kauan kuin osa jäsenmaista ei tunnusta maan itsenäisyyttä, ei jäsenyys ole mahdollinen.

JÄNNITTEET SERBIAN KANSSA

Suhteiden normalisaatioprosessi Serbian kanssa on polkenut vuosia paikallaan, ja jännitteet Pohjois-Kosovossa ja Serbian rajalla kärjistyvät edelleen toisinaan väkivaltaisiksi.

INTEGRAATION VIEMINEN LOPPUUN

Kosovo on integroinut talouttaan ja valtiotietoa osaksi EU:ta pitkään. Esimerkiksi viisumivapauden kohdalla eteneminen on kuitenkin ollut hidasta.

TOIVEIDEN TÄYTTYMINEN

Kosovo on katsonut länteen koko itsenäistymisprosessinsa ajan. 93 prosenttia kosvolaisista kannatti vuonna 2020 EU-jäsenyyttä.

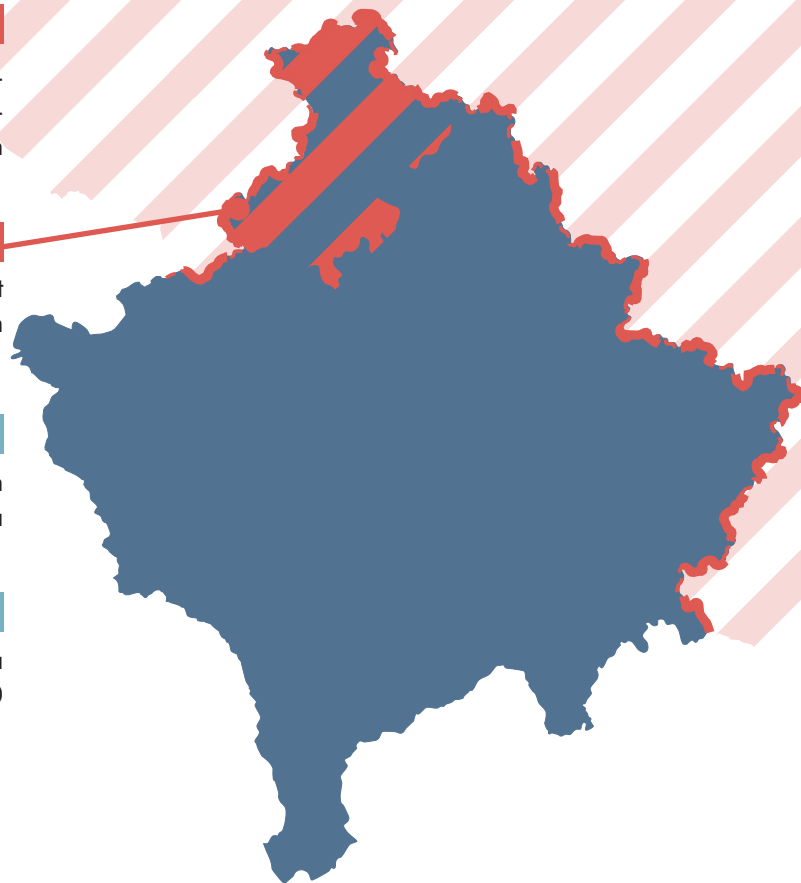
► yli 10 vuotta, kosvolaiset saavat yhä odottaa viisumivapautta vuoden 2024 alkuun.

Kosovon epävarma kansainvälinen status ei kuitenkaan ole vienyt kosvolaisien tulevaisuudenuskoa, jota itsenäisyys on tuonut. IRI:n vuoden 2020 kyselytutkimuksessa 52 prosenttia kosvolaisista katsoi, että nuorilla on maassaan edessä hyvä tulevaisuus – esimerkiksi Bosnia-Hertsegovinassa samaan ei uskonut juuri kukaan. EU:n ulkopuolella olevista entisistä Jugoslavian maista Kosovo oli ainoa, jossa enemmistö piti elämänsä (varsin oikeutetusti) parempana nyt kuin ennen Jugoslavian hajoamista. Myös näkemys demokratian tasosta oli maassa tutkimuksen korkein.⁴

⁴ International Republican Institute, 2020. Western Balkans Regional Poll. 2.6.2020.

Tuettu
Eurooppa-tiedottamisen
valtionavuiista

2008 ITSENÄISYYS

2022 EU-JÄSENHAKEMUS

SaferGlobe on riippumaton ajatushautomo, joka tekee tutkimusta ja kehittää työvälineitä kestävän rauhan ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Lue lisää: www.saferglobe.fi

Infopaperi on osa SaferGloben hanketta Ulkoisesta sisäiseksi: "EU:n laajeneminen konfliktien keskellä". Ulkomministeriön Eurooppatiedotus on myöntänyt hankkeelle valtionavustusta kansalaisjärjestöjen Eurooppa-tiedottamiseen vuodelle 2023

Infopaperin koontanut: Samuel Tammekann
Painettu 11/2023